

A MAGYAR BARLANGKUTATÓ TÁRSULAT MEGALAKULÁSA.

Írta: KADIĆ OTTOKÁR dr.¹

A folyó év tavaszán lesz húsz éve, hogy HERMAN OTTÓ a hazai ősember nyomait keresve a m. kir. Földtani Intézetnek a bükkvidéki barlangok rendszeres felásatását ajánlotta. Az ásatás 1906-ban tényleg megindult s ezzel a magyar barlangkutató történetében új korszak kezdődik. Az ásatások sikerrel jártak, amennyiben már 1907-ben a hámosi Szeleta-barlangban megtaláltuk az ősember első biztos kulturamaradványait, a pompásan megmunkált babérlevélhegyeket, 1909-ben pedig a répáshutai Balla-barlangból az első ősemberi csontvázmaradványok kerültek ki.

Az ásatások sikerein felbuzdulva és a hazai barlangok tudományos jelentőségét szem előtt tartva egynéhányan, LÓCZY LAJOS dr. tanácsára, a Magyarhoni Földtani Társulat kebelében 1910 januárus 28.-án megalakítottuk a Barlangkutató Bizottságot. Ezzel a magyar barlangkutató ügye társadalmi szerv irányítása alá került. A Bizottság SIEGMETH KÁROLY elnöksége alatt mindazokat, akik a barlangok iránt érdeklődnek s a hazai barlangok kutatásában résztvenni óhajtanak maga köré tömörítette s hazánkban a rendszeres tudományos barlangkutatót meghonosította.

A Bizottság hároméves céltudatos működése alatt tagokban annyira megerősödött, hogy új elnöke, LENHOSSÉK MIHÁLY dr. javaslatára 1913 februárus 20.-án szakosztályá alakulhatott.

A 126 tagból álló Barlangkutató Szakosztály megalakulása után hozzálátott belső és külső munkásságának megszervezéséhez. Rövid néhány évi tevékenysége alatt összegyűjtötte a hazai barlangokra vonatkozó adatokat, összeállította a magyar birodalom barlangjainak katalógusát és „Barlangkutató” címen megindította a négyszer évenként magyar és német nyelven megjelenő szakfolyóiratot. A Szakosztály részben a m. kir. Földtani Intézet és a Magyar Nemzeti Múzeum Régiségtára anyagi támogatásával, részben pedig saját anyagi erejéből megindította külső kutatásait és ásatásait, úgy hogy rövid egynéhány év alatt rendszeres vizsgálatok indultak meg Hazánk különböző barlangjaiban. Mindezek a kutatások százával és ezrével juttatták birto-

¹ Előadta a Magyar Barlangkutató Társulat 1926 februárus 20.-án tartott alakuló gyűlésén.

kunkba az őslénytani és ősrégészeti kincseket, ezeket azután tudományosan feldolgozva szaküléseinken mutattuk be és folyóiratunkban ismertettük.

A Barlangkutató Szakosztály több évi működése után a hazai barlangok kutatása terén oly eredményeket ért el, amelyek bármelyik kultúrnemzet dicsőségére válhatnának. S amikor a Szakosztály munkásságának tetőpontján állott, kitört a világháború, ez pedig, mint ismeretes, minden tudományos törekvést a háttérbe szorított s így a mi tevékenységünket is csökkentette. A háborúval járó anyagi viszonyaink rosszabbodása munkásságunkat csökkentette ugyan, de nem szüntette be teljesen. Tevékenységünknek teljes megbénulása csak a háború után kitört forradalmakkal következett be, amikor a magyar közoktatásügyi kormány, a Magyar Tudományos Akadémia és más pártfogóink rendes évi támogatásukat, a m. kir. Földtani Intézet és a Magyar Nemzeti Múzeum pedig barlangkutató munkásságukat beszüntették. Ilyen körülmények között a Szakosztály éveken át majdnem teljes tétlenségben volt kénytelen tengődni.

A Szakosztály választmánya ezt a tespedést nem nézhette sokáig tétllenül, hanem új utak keresésére indult, hogy kitűzött céljait, ha kell, más módon is elérje. Első utunk a kultuszminisztériumba vezetett, ott sikerült a régi államsegélynek csekély részét visszanyernünk s azt a tanácsot kaptuk, hogy mint társadalmi szervezet elsősorban a magyar művelt társadalom köreiben keressünk ügyünknek pártfogókat; igyekezzünk népszerű előadásokkal és dolgozatokkal, kirándulásokkal és hasonló népszerűsítő eszközökkel a nagyközönség körében tudományszakunk iránt érdeklődést kelteni s ha ezt sikerült elérnünk, akkor számíthatunk a nagyközönség támogatására is.

Szorult helyzetünkben kénytelenek voltunk ezt a tanácsot elfogadni és a kijelölt új úton elindulni. Utunkon azután olyan barátokkal találkoztunk, akik törekvéseik elé részben hasonló célokat tűztek ki; ezek a mi jó barátaink a barlangkutató turisták. Bár a turisztikai barlangfeltárásnak más eszközei és módszerei vannak mint a tudományos barlangkutatásnak, a cél ugyanaz: a barlangok kutatása és megismerése. Elhatároztuk tehát, hogy régi tervünket megvalósítjuk: egyesülünk a turistákkal s velük együtt megalakítjuk az önálló „Magyar Barlangkutató Társulat“-ot.

A tudományos és turisztai barlangkutatás művelőinek egyesítését eredetileg úgy terveztük, hogy a Magyarhoni Földtani Társulat, a Pannonia Túrlista-Egyesület és a Budapesti Egyetemi Túrlista-Egyesület meglévő barlangkutató szakosztályai kilépnek anyaegyesületükből és fuzionálva megalakítják az önálló barlangkutató társulatot. Ez a terv azonban nem valósulhatott meg, mert sem a Pannonia Túrlista-Egyesület, sem pedig a Budapesti Egyetemi Túrlista-Egyesület nem volt hajlandó barlangkutató szakosztályától megválni. A nevezett túrista-

egyesületek inkább egy „Magyar Barlangkutató Szövetség“ létrehozását javasolták, és pedig olykép, hogy a meglevő barlangkutató szakosztályok továbbra is jelenlegi kötelékükben maradnak s mindegyike képviselőket küld a központi barlangkutató testületbe, és ez mint legfőbb társadalmi barlangkutató szerv hivatott lett volna arra, hogy a magyar barlangügyeket vezesse és irányítsa. Eltekintve attól, hogy szövetségbe rendszerint csak önálló testületek szoktak lépni, ezt a tervet a földtani szakosztály már azért sem fogadhatta el, mert a szövetség létrejötte esetében a túristaegyesületek szakosztályaival szemben kisebbségben maradt volna, holott a dolog természeténél fogva kívánatos, hogy a földtani szakosztály mint régi kezdeményező, tapasztalt, tudományos testület, az új alakulatban is a vezető szerepet megtartsa.

Ilyen körülmények között a Magyarhoni Földtani Társulat Barlangkutató Szakosztályának választmánya 1925 március hó 14-én tartott ülésén elhatározta, hogy saját erejéből alakítja meg az önálló barlangkutató társulatot, feladatai közé felveszi a turistai barlangfeltárást is, zászlója alá hívja a barlangkutató túristákat és a barlangügy iránt érdeklődő nagyközönséget. A nevezett választmány több ülésen kidolgozta az új egyesület alapszabályait, felhívást küldött mindazoknak, akikről feltehető volt, hogy az ügy iránt érdeklődnek és hasznára válhatnak. Ezt elvégezve, a maga részéről az előkészítő munkát befejezettek tekintette s az előkészítés folytatását az „előkészítő-bizottság“-ra bízta. Ebbe a választmány tagjain kívül meghívta a Kultuszminisztérium Testnevelési Ügyosztálya, a Magyar Túrista-Szövetség, a Pannonia Túrista-Egyesület, a Budapesti Egyetemi Túrista-Egyesület, a Magyar Túrista-Egyesület és a Magyarországi Kárpát-Egyesület egy-egy képviselőjét. Ez a bizottság újból tárgyalás alá vette a szakosztálytól előkészített alapszabályokat, felvette az alakulandó társulatba jelentkező tagokat, megejtette a jövődő társulat tisztikarának és választmányi tagjainak jelölését és egybehívta az alakuló közgyűlést is.

*

Az önálló magyar barlangkutató társulat életrehívását különösen a következő körülmények indokolják.

1. Mivel a Magyarhoni Földtani Társulat Barlangkutató Szakosztálya a fennebb ismertetett okoknál fogva elhatározta, hogy körébe meghívja a nagyközönség s elsősorban a turistaközönség széles rétegeit, el kell térnie eddig követett elveitől s a kizárólagosan tudományos barlangkutató feladatai mellé a turisztikai törekvéseknek is helyet kell adnia, ez pedig viszont eltér a Magyarhoni Földtani Társulat eddig követett elveitől.

2. A Magyarhoni Földtani Társulat alapszabályai szerint a szakosztálynak tagja csak az lehet, aki előzőleg az anyaegyesületbe tagul

belép. Ez a rendelkezés tehát két tagságot és kettős tagdíjfizetést von maga után, ez pedig a nagyközöniséget bizonyos mértékben visszatartaná attól, hogy a barlangkutató szakosztályba tagúl belépjen, de a társulat tudományos színvonala szempontjából sem kívánatos, hogy a nagyközöniség tömeges belépése következtében a társulat kvalitatívus összetétele szenvedjen.

3. Abban az esetben, ha a turistai barlangfeltárás feladatait is munkatervünkbe felvesszük és a nagyközöniséget körünkbe bevonjuk, a szakosztályi keretek túlságosan szűkek volnának; ezt a tervet tehát csakis önálló egyesületben valósíthatjuk meg.

4. Az önálló egyesület megalakítását végül az az örömdetes körülmény is sürgeti, hogy a német és osztrák barlangkutatók velünk szövetségbe lépni készülnek; az alakulásban levő magyar-német barlangkutató szövetségbe csakis mint önálló, független egyesület léphetünk.

*

Az alakulandó „Magyar Barlangkutató Társulat“ feladatait, eszközeit, tagjainak minőségét, ügyvezetését, belső és külső szervezetét az alakuló közgyűlés elé terjesztett alapszabályok írják elő. Ezek szerint a Társulat céljai: a barlangokkal foglalkozó és azokkal kapcsolatos tudományok művelése, terjesztése és népszerűsítése; a hazai barlangok mindenirányú tudományos kutatása és turistai feltárása.

Ezt a célt a következő eszközökkel gondoljuk elérni:

1. Barlangjainkat mindenek előtt turisztikai szempontból feltárjuk, vagyis üregeit részletesen átkutatjuk, a nehezebben megközelíthető részeket a nagyközöniség részére hozzáférhetővé, a barlangokhoz vezető utakat pedig járhatóvá tesszük vagy legalább jelzésekkel ellátjuk. Gondoskodunk a látványosabb barlangok alkalmas kivilágításáról, karbantartásáról, barlangvezetők és barlangőrök alkalmazásáról, barlangi menedékházak és vendéglők építéséről és a közlekedőeszközök szabályozásáról. Mindezzel élénk idegenforgalmat igyekszünk létrehozni, ez viszont Társulatunknak bizonyos jövedelmet fog hozni. Ennek a jövedelemnek egy részét az illető barlangok fenntartására, más részét pedig más barlangok feltárására és tudományos kutatására fordítjuk.

2. Barlangjainkban folytatjuk azt a tudományos munkát, amelyet a Barlangkutató Bizottság megkezdett és a Barlangkutató Szakosztály oly magas színvonalra emelt. Értem ezalatt a hazai barlangok rendszeres felásatását és az ásatások folytán gyűjtött őslénytani, ősember-tani és ősrégészeti anyag szakszerű feldolgozását. A Társulat múzeumot nem tart fenn, hanem az ásatások folytán gyűjtött anyagot tudományos feldolgozása és megismertetése után állami múzeumokban vagy más fővárosi és vidéki gyűjteményekben helyezi el. Folytatjuk barlang-

jaink bejárását, térképezését, fényképezését, földrajzi és földtani tanulmányozását, továbbá megkezdjük fizikai, kémiai és biológiai vizsgálatukat.

3. A „Barlangkutatás“ mellett új népszerű folyóiratot alapítunk, amelyet évenként négyszer jelentetünk meg. Oly dolgozatokat, amelyek terjedelmüknél vagy természetüknél fogva a folyóiratba nem kerülhetnek, külön kiadványok alakjában magyar és német nyelven adjuk ki. Gondoskodunk továbbá népszerű dolgozatok és újságcikkek megjelentetéséről is.

4. Átvesszük a Szakosztály barlangkataszterét és irodalmi katalógusát s ezeket folytatólagos adatgyűjtéssel kiegészítjük. Folytatjuk a Szakosztályban megkezdett fényképek, rajzok, diapozitívumok és térképek gyűjtését; szakkönyvtárt alapítunk és beszerezzük a barlangkutatáshoz szükséges műszereket és egyéb eszközöket.

5. A kutatások és az ásatások révén gyűjtött anyagok tudományos feldolgozásának eredményeit, úgy mint eddig, szaküléseken fogjuk tárgyalni. Ezenkívül népszerű előadásokban vetített képek alakjában a barlangtant és rokontudományait, különösen pedig barlangjaink természetbeli és őstörténelmi viszonyait szélesebb körökben is ismertetni fogjuk, barlangjaink közvetlen megismerésére pedig időnkint kirándulásokat szervezünk.

6. Végül egyes barlangok és barlangvidékek különös kutatására, feltárására és gondozására vidékek szerint barlangkutató osztályokat szervezünk; ezek a központi szervezet felügyelete alatt és erkölcsi és anyagi támogatása mellett fognak szűkebb körökben működni.

Ezek volnának nagy vonásokban azok a legfontosabb teendők, amelyek a kitűzött cél eléréséhez leginkább vezetnének. A szép feladatok eredményes megoldása azonban főleg három tényezőtől függ: a céltudatos vezetéstől, a választmány munkásságától és a tagok és pártfogók támogatásától.

Az előkészítő bizottságnak oly illusztris vezetőket sikerült a Társulat élére megnyernie, akiknek megnyerése már magában is feltétlen sikert jelent. Nagy gonddal és körültekintéssel állítottuk össze a tisztikart és a választmányi tagok vezérkarát is; minden személyi vonatkozástól távol állva a választmánynak oly szakférfiakat iparkodtunk megnyerni, akik eddigi működésüknél, vagy társadalmi állásuknál fogva garanciát nyújtanak arra, hogy vállalt feladatukat férfiasan teljesítik, legyenek azok a tudomány művelői, vagy pedig a turistaság képviselői.

Társulatunknak az alapítás napján 1 alapítója és 160 rendes tagja volt. Ezzel a taglétszámmal, szem előtt tartva nagyközönségünk, különösen pedig a bennünket leginkább támogató művelt középosztály siralmas vagyoni helyzetét és más irányban való sokoldalú elfoglaltságát, teljesen meg lehetünk elégedve. Reméljük, hogy munkásságunk-

kal, különösen pedig népszerűsítő tevékenységünkkel sikerülni fog ezt a kört évről-évre bővíteni.

Eredményes sikereket azonban csak akkor érhetünk el, ha vezetőségünket és választmányunkat tagjaink, pártfogóink, tudományos és turisztikai intézményeink és egyesületeink, különösen pedig közoktatásügyi kormányunk erkölcsileg és anyagilag támogatni fogják.

Ebben a tekintetben teljes reménnyel és bizalommal nézhetünk a jövőbe, mert remény és bizalom tölti meg lelkünket, látva azt a nagyszabású kultúrpolitikai tevékenységet, amelyet jelenlegi közoktatásügyi kormányunk fejt ki minden téren. Őszinte elismeréssel és hálás köszönettel tartozunk KLEBELSBERG KUNÓ gróf kultuszminiszter Úr Ő Excellenciájának azért a tizenkettedik órában történt rendelkezéscért, hogy legnagyobb barlangunkat, az aggteleki Baradlát nagy anyagi áldozatok árán elhagyottságától és végpusztulásától megmentse. Oly teljesítmény ez a magyar barlangügy terén, amelyhez hasonlót, nagyrabecsült elnökjelöltünk JANKOVICH BÉLA, volt kultuszminiszter Úr Ő Excellenciája minisztersége óta nem ismerünk.

Bizalommal és reménnyel indítjuk útnak ezt a folyóiratot is, óhajtva, hogy a Magyar Barlangkutató Társulat méltó utódja legyen a Magyarhoni Földtani Társulat Barlangkutató Szakosztálynak, hogy azt minden téren kövesse és munkásságával dicsőséget szerezzen szegény, eltiport Hazánknak.

VISSZAPILLANTÁS A HAZAI BARLANGKUTATÁS TÖRTÉNETÉRE.

Írta: Mayerfelsi MAIER ISTVÁN.

A barlangkutató feladata a barlangok földtani és földrajzi sajátosságainak, hasznosítható anyagainak, valamint jelenlegi állat- és növényvilágának vizsgálatán kívül főként a barlangkitöltésekben rejlő emberi és állati maradványok felkutatása és ismertetése.

Különösképen a pleisztocén ember csontmaradványainak, eszközeinek és egyéb termékeinek megismerésére irányuló törekvés az oka annak a nagymérvű fejlődésnek, amelyet a barlangkutató terén hozzátétőleg a XIX. század második negyedétől kezdve észlelhetünk.

Sajnos, hazánkban a rendszeres munkálatok csak az 1906. évben vették kezdetüket. Némi elégtétellel állapíthatjuk meg azonban azt a körülményt, hogy a pleisztocén-kor emberének első nyomait hazánkban RÓTH SAMU lőcsei reáliskolai tanár már 1879-ben kimutatta.

1549-ből származik a barlangjainkra vonatkozó legrégebbi irodalmi adat.¹ Ettől kezdve egészen 1906-ig hazánkban a barlangok rendszeres

¹ WERNER GYÖRGY : De admirandis Hungariae aquis hypomnemation. Basel, 1549.